

[Θεωρίες συνωμοσίας και ξεχωριστοί άνθρωποι]

[Θεωρίες συνωμοσίας και ξεχωριστοί άνθρωποι]

Η πίστη σε θεωρίες συνωμοσίας ικανοποιεί την ανάγκη κάποιων ανθρώπων να αισθάνονται ξεχωριστοί

Η σταθερή πίστη σε μία θεωρία, παρά τις αδιάσειστες αποδείξεις για το αντίθετο, είναι ένα χαρακτηριστικό των οπαδών των θεωριών συνωμοσίας που ταράζει τους ερευνητές εδώ και πολύ καιρό. Για παράδειγμα, προηγούμενη έρευνα¹ έδειξε πώς το να προσπαθεί κανείς να επηρεάσει με αποδείξεις αυτούς που πιστεύουν σε αντι-εμβολιαστικές θεωρίες συνωμοσίας μπορεί να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα, αυξάνοντας την σιγουριά τους ότι υπάρχει συνωμοσία. Θα μπορούσε επίσης να ισχύει το γεγονός ότι γνωρίζοντας πως οι περισσότεροι άνθρωποι αμφισβητούν μία θεωρία συνωμοσίας, στην πραγματικότητα αυτό να έχει ως αποτέλεσμα η πίστη σε αυτήν να γίνεται πιο ελκυστική, καλλιεργώντας στον οπαδό την αίσθηση ότι είναι ξεχωριστός; Αυτό το ερώτημα ερευνήθηκε πρόσφατα σε μία πρόσφατη έρευνα² στο Johannes Gutenberg University.

Οι ερευνητές αρχικά ζήτησαν από ένα δείγμα 238 συμμετεχόντων προερχόμενο από τις ΗΠΑ, που συλλέχθηκε διαδικτυακά, πριν δηλώσουν αν πιστεύουν ή όχι σε μία λίστα 99 θεωριών συνωμοσίας που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο, να συμπληρώσουν μία κλίμακα «Ανάγκης για Μοναδικότητα» (Need For Uniqueness scale) (Βαθμολογούσαν κατά πόσο συμφωνούν με δηλώσεις όπως «το να είμαι ξεχωριστός είναι εξαιρετικά σημαντικό για εμένα») και μία κλίμακα Νοοτροπίας Συνωμοσίας - Conspiracy Mentality scale (π.χ. «Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν βλέπουν πόσο καθορίζονται οι ζωές μας από μυστικά σχέδια.»).

Η συσχέτιση στην αποδοχή διαφόρων θεωριών συνωμοσίας ήταν μεγάλη: η πίστη σε μία θεωρία συνωμοσίας σήμαινε ότι θα ήταν περισσότερο πιθανή η πίστη στις υπόλοιπες.

Η δεύτερη μελέτη επανέλαβε αυτό το πόρισμα με επιπλέον 465 συμμετέχοντες με βάση τις ΗΠΑ αλλά αυτή τη φορά το μισό δείγμα διάβασε μια λίστα των πέντε πιο γνωστών θεωριών συνωμοσίας και των πέντε λιγότερο γνωστών, ενώ το άλλο μισό γκρουπ διάβασε τις πέντε πιο δημοφιλείς θεωρίες συνωμοσίας και τις πέντε λιγότερο δημοφιλείς. Ξανά, η κλίμακα «Ανάγκης Για Μοναδικότητα» συσχετιζόταν με αυξημένη συμφωνία με τις διάφορες θεωρίες συνωμοσίας. Δεν είναι ξεκάθαρο από αυτά τα ευρήματα αν η ανάγκη για μοναδικότητα οδηγούσε πραγματικά σε

¹ [Does correcting myths about the flu vaccine work? An experimental evaluation of the effects of corrective information](#)

² [Too special to be duped: Need for uniqueness motivates conspiracy beliefs](#)

μεγαλύτερη αποδοχή συνωμοσιών οπότε οι ερευνητές σχεδίασαν και τρίτο πείραμα για να το ελέγξουν.

Σημειώστε ότι η θεωρία συνωμοσίας που παρουσιάστηκε σε αυτό το τελευταίο πείραμα επινοήθηκε πλήρως από τους ερευνητές. Αυτή η προειδοποίηση μπορεί να φαίνεται υπερβολική αλλά όπως δείχνουν τα αποτελέσματα, είναι πραγματικά απαραίτητη. Η θεωρία συνωμοσίας αφορούσε τους ανιχνευτές καπνού και ο ισχυρισμός ήταν ότι παράγουν επικίνδυνους υπέρηχους. Οι ερευνητές οδήγησαν τους μισούς από τους 290 συμμετέχοντες να πιστέψουν ότι αυτή ήταν μία δημοφιλής θεωρία συνωμοσίας στην Γερμανία όπου υποτίθεται ότι την πίστευαν το 81% των Γερμανών. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες οδηγήθηκαν στην πεποίθηση ότι η θεωρία αμφισβητούνταν από το 81% των Γερμανών.

Ενώ η πληροφόρηση σχετικά με την δημοφιλία της θεωρίας δεν επηρέασε τους συμμετέχοντες συνολικά, είχε αντίκτυπο σε εκείνους που είπαν ότι έτειναν να αποδέχονται πολλές θεωρίες συνωμοσίας. Μεταξύ αυτών των συμμετεχόντων που ήταν επιρρεπείς στις συνωμοσίες, η πίστη τους στην φανταστική συνωμοσία του ανιχνευτή καπνού κατά μέσο όρο δυνάμωσε όταν η συνωμοσία παρουσιάστηκε σαν άποψη της μειοψηφίας. Όπως οι άνθρωποι είναι γνωστό ότι σταματούν να αγαπούν ένα συγκρότημα μόλις γίνει δημοφιλές ή «μόδα», φαίνεται ότι οι συνωμοσιολόγοι μπορεί να συμπεριφέρονται με ένα πολύ παρόμοιο τρόπο όταν μαθαίνουν για την επόμενη μεγάλη, νέα θεωρία συνωμοσίας.

Ένα τελευταίο, απρόβλεπτο και ιδιαίτερα εντυπωσιακό εύρημα προέκυψε μετά από την ενημέρωση των συμμετεχόντων μετά τα πειράματα. Το 25% του δείγματος συνέχισε να πιστεύει στην φανταστική συνωμοσία καπνού ακόμη και μετά που τους εξήγησαν ότι η θεωρία είναι ψεύτικη και επινοήθηκε από τους ερευνητές για τον σκοπό της έρευνας. Αυτή η συνεχιζόμενη πίστη στην φανταστική θεωρία συνωμοσίας συσχετιζόταν με την δηλωμένη «Ανάγκη Για Μοναδικότητα» των συμμετεχόντων, υποστηρίζοντας ακόμη περισσότερο το συμπέρασμα των ερευνητών.

Συγκεντρώνοντας τα ευρήματα, καταλήγουμε σε πειστικές αποδείξεις ότι κάποιοι άνθρωποι έχουν το κίνητρο να συμφωνούν με θεωρίες συνωμοσίας που έχουν μια αύρα αποκλειστικότητας. Για αυτούς μπορεί να μην έχει σημασία στο ελάχιστο ότι οι απόψεις τους ανήκουν στην μειοψηφία, αντιθέτως αυτή η γνώση μπορεί στην πραγματικότητα να δυναμώσει τις πεποιθήσεις τους.

Κατά σύμπτωση, μία άλλη πρόσφατη μελέτη³, προσπάθησε να λύσει το πρόβλημα. Εστιάζοντας σε αντι-εμβολιαστικές θεωρίες συνωμοσίας, οι ερευνητές ανακάλυψαν ότι ακριβώς όπως ο ρόλος των ίδιων των εμβολίων, η πρόληψη είναι καλύτερη από την θεραπεία. Έδειξαν σε 267 συμμετέχοντες θεωρίες συνωμοσίας και αντι-συνωμοσιολογικά επιχειρήματα με διαφορετική σειρά μέσω του Amazon's Mechanical Turk. Οι προθέσεις των συμμετεχόντων να εμβολιαστούν, ήταν μεγαλύτερες όταν είχαν «εμβολιαστεί» με αντι-συνωμοσιολογικά επιχειρήματα πριν διαβάσουν τις θεωρίες συνωμοσίας, συγκρινόμενες με το διάβασμα των ίδιων αντι-συνωμοσιολογικών επιχειρημάτων μετά το διάβασμα θεωριών συνωμοσίας.

³ [Prevention is better than cure: Addressing anti-vaccine conspiracy theories](#)

Η έρευνα υποστηρίζει την παρατήρηση του Stephan Lewandonsky και των συνεργατών του ότι η παραπληροφόρηση είναι «κολλώδης» - μπορεί να είναι απίστευτα δύσκολο να την καταρρίψεις. Τα νέα ευρήματα υποδεικνύουν ότι οι δημοφιλείς θεωρίες συνωμοσίας μπορεί να αντιμετωπίζονται καλύτερα μέσω έγκαιρης εκπαίδευσης που αποκαλύπτει τις επικίνδυνες πεποιθήσεις συνωμοσίας πριν βρουν την ευκαιρία να επικρατήσουν.

Πηγή: digest.bps.org.uk

Απόδοση: Έφη Μεσιτίδου - Επιμέλεια: PsychologyNow.gr

Τελευταία πρόσβαση 29/01/2021

Δραστηριότητες

1. Σε ποια συμπεράσματα οδηγήθηκαν οι επιστήμονες μετά την ολοκλήρωση των τριών πειραμάτων;
2. Στο κείμενο περιγράφεται αναλυτικά η διαδικασία της έρευνας. Σε τι αποσκοπεί η περιγραφή αυτή, κατά τη γνώμη σας; Ποιες σκέψεις κάνατε διαβάζοντας την περιγραφή;
3. Πού οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η ανάγκη ορισμένων ανθρώπων για μοναδικότητα;
4. Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι επικίνδυνες θεωρίες συνωμοσίας;
5. Να δημιουργήσετε ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις σχετικές με τις πεποιθήσεις των συμμαθητών σας (σε επίπεδο τάξης του σχολείου σας) για την αναγκαιότητα του εμβολιασμού κατά της νόσου covid. Μπορείτε να εκθέσετε τις θεωρίες συνωμοσίας που έχετε διαβάσει στο διαδίκτυο και να ζητήσετε τις απόψεις τους. Στη συνέχεια, να επεξεργαστείτε τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου και να παρουσιάσετε τα αποτελέσματά σας, με κείμενο και με μορφή ιστογράμματος, στο ιστολόγιο του σχολείου.